

Ekologiczne i społeczne aspekty przemytu ginących gatunków roślin i zwierząt

3 strony – 11 400 znaki

Jednym z zadań realizowanych przez administrację celną jest udaremnianie i zwalczanie przestępstw związanych z wprowadzaniem na obszar celny Wspólnoty, oraz wyprowadzaniem z obszaru celnego Wspólnoty towarów objętych ograniczeniami lub zakazami. Dotyczy to, między innymi, działań kontrolnych mających na celu ujawnienia przemytu ginących gatunków roślin i zwierząt, a także skuteczne ograniczenie tego procederu.

W tym celu zasadne jest przedstawienie pełnej definicji przemytu ginących gatunków roślin i zwierząt. Można tego dokonać rozszerzając istniejące ogólne definicje przemytu oraz wskazanie przesłanek wyczerpujących jego znamiona. Konieczne jest także poddanie dogłębnej analizie obowiązujących przepisów. Analizując ogólne definicje przemytu i obowiązujący stan prawny można stwierdzić, że przemytem ginących gatunków roślin i zwierząt oraz ich części - zwanymi dalej okazami – jest: przewóz okazów przez nie wyznaczone do tego celu przejścia graniczne, przewóz okazów przez wyznaczone przejścia graniczne bez zgłoszenia ich do kontroli celnej, brak wymaganych dokumentów, przedstawienie do kontroli celnej fałszywych lub sfalszowanych dokumentów, przedstawienie do kontroli celnej dokumentów zgodnych z obowiązującymi przepisami ale wydanych dla innego okazu, przewóz większej ilości okazów niż wskazane w dokumentach, przewóz innych okazów niż zgłoszone do odprawy celnej na które zostały wydane wymagane dokumenty, przewóz okazów w ilości przekraczającej określone prawnie normy. Zjawisko przemytu jest działaniem niezgodnym z obowiązującym prawem, dokonywanym wbrew zasadom etycznym i moralnym oraz szkodliwym dla społeczeństwa. Stwarza zagrożenie dla przyrody oraz środowiska naturalnego.

Stosunek człowieka do przyrody jest odbiciem stopnia świadomości społecznej i zmieniających się stosunków społeczno-ekonomicznych. Na przestrzeni czasu zmieniały się relacje pomiędzy człowiekiem a przyrodą. W pierwszej fazie rozwoju społecznego człowiek był całkowicie uzależniony od sił i zjawisk przyrody. Zaspokajając swoje potrzeby korzystał z zasobów natury nie naruszając równowagi biologicznej. Pierwotny człowiek bał się zjawisk występujących w otaczającym go środowisku i przypisywał je siłom nadprzyrodzonym. Wzrastająca świadomość człowieka (m.in. poznanie ognia, wynalezienie narzędzi) spowodowała podjęcie przez człowieka prób wykorzystania zasobów przyrody. Starał się ją opanować i podporządkować swoim potrzebom.

Chęć poznania otaczającej rzeczywistości przyczyniła się do rozwoju cywilizacji. Z upływem czasu potrzeby człowieka były coraz większe, a ingerencja w otaczającą przyrodę coraz silniejsza.¹ Jednakże narastający wpływ człowieka na otaczające go środowisko skutkowało i skutkuje do dzisiaj znacznymi zmianami w przyrodzie. Wpływ ten ponadto ulega ciągłym zmianom ponieważ jest ściśle związany z przemianami cywilizacyjnymi i gospodarczymi.

Negatywne aspekty zmian w środowisku naturalnym obejmują między innymi wypieranie gatunków zwierząt i roślin z ich naturalnych siedlisk poprzez urbanizację i industrializację. Oznacza to ograniczanie populacji oraz obszaru występowania licznych gatunków zwierząt i roślin, a nawet ich wymieranie.

Do ujemnych skutków przemian cywilizacyjnych oraz wpływu ludzkiej działalności na opisane wyżej procesy zalicza się także wymuszone przez popyt, zapotrzebowanie rynku na produkty i towary, do wyrobu których używa się części zwierząt i roślin, a także substancji z nich pochodzących i wytworzonych. Towarem są także egzemplarze żywych i martwych osobników. Należy przy tym zaznaczyć, że zjawisko to zawsze towarzyszyło ludzkiej cywilizacji (np. skóry, futra, szlachetne gatunki drewna, kość słoniowa,). Jednakże w związku z postępującą ekspansją człowieka i zmianami cywilizacyjnymi przybrało wymiar rabunkowy. Dotyczy to gatunków dzikich i wolno żyjących, których populacji nie da się szybko i łatwo odtworzyć, lub też straty są już tak daleko posunięte, że mają charakter bezpowrotny. Ponadto dobra pozyskane z dziko rosnących zwierząt i roślin, a także one same, przybrały charakter dóbr luksusowych, w związku z wyczerpywaniem się zasobów i ograniczeniem występowania i

---

¹Por. E. Pyłka-Gutowska, Ekologia z ochroną środowiska, Warszawa 2004, s. 88-90.

liczebności.

Działania przemysłowe są nastawione na szybki zysk oraz mają znamiona biznesu, którego celem jest wzbogacenie się kosztem nieodwracalnych szkód w przyrodzie. Jednym ze sposobów przeciwdziałania temu zjawisku jest wykorzystanie nowych technologii przemysłowych. W dużej mierze może mieć to wpływ na ograniczenie w znacznym stopniu zaspokajania ludzkich potrzeb, poprzez korzystanie z zasobów dzikiej fauny i flory. Zastąpienie wyrobów oferowanych do sprzedaży wykonanych z naturalnych skór, kości czy kłów, wyrobami wytworzonymi ze skór ekologicznych lub tzw. imitacji w znacznym stopniu może przyczynić się do zmniejszenia liczby zabijanych zwierząt. Natomiast w przypadku hodowli dzikich zwierząt uświadomienie, że egoizm i próżność człowieka skazuje je na życie w niewoli.

Nie ulega wątpliwości, że duży wpływ na zagrożenie dla flory i fauny ma omawiane zjawisko przemytu ułatwiający nielegalny handel okazami zagrożonych gatunków. Dlatego niezbędne stało się wzmocnienie kontrolowanie przepływu i handlu zwierzętami i roślinami w wymiarze międzynarodowym. W związku z narastającym problemem związanym z dużym zagrożeniem dla ginących gatunków roślin i zwierząt oraz jego międzynarodowym charakterem, koniecznym było zahamowanie dalszego rozwoju zjawiska przez uregulowania prawne. W dniu 3 marca 1973r. podpisano Konwencję Waszyngtońską o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem. Polska ratyfikowała przystąpienie do Konwencji Waszyngtońskiej CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) w dniu 12 grudnia 1989r. Oświadczenie rządowe oraz tekst konwencji zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 4 kwietnia 1991r.²

Jednakże stworzenie prawnych barier i obostrzeń ograniczających przewóz i handel spowodowało niemal równoległe pojawienie się zjawiska prób ominięcia obowiązujących przepisów w postaci przemytu okazów flory i fauny.

Powyższe zjawiska mają obecnie charakter globalny. Jednocześnie dla uzmysłowienia degradacji środowiska naturalnego, oraz zagrożenia żyjących gatunków można podać alarmujące dane dotyczące ich wymierania. Jak wykazały badania w ciągu ostatnich 35 lat mamy do czynienia z wymieraniem gatunków na wielką skalę i (wg raportu WWF) zmniejszeniem biodyweryfikacji (tj. liczby i różnorodności zwierząt i roślin) o 35 %. W okresie od 1970 do 2005 roku ilość gatunków lądowych zmniejszyła się o 25%, morskich o 28% a słodkowodnych o 29%. Są to dane zatrważające. Co godzinę zagładzie ulegają cztery gatunki flory i fauny. „Czerwona lista” ginących gatunków publikowana przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) zaprezentowała ostatnio, że jedna czwarta gatunków ssaków zagrożona jest wyginięciem.³ Natomiast z danych Komisji Europejskiej wynika, że w samej Europie zagrożonych wyginięciem jest: 42% rodzimych europejskich ssaków, 43% ptaków, 45% motyli, 30% płazów, 45% gadów i 52% ryb słodkowodnych. Ponadto około 800 rodzajów roślin w Europie również jest zagrożonych.⁴

Przemysł jako działanie niezgodne z prawem stymuluje negatywne zachowania ludzkie zarówno w aspekcie etycznym, moralnym jak i w życiu społeczeństw. Należy przy tym zaznaczyć, że trzeba mieć na uwadze zarówno małe społeczności jak i społeczeństwo rozumiane w szerszym wymiarze. Zjawisko przemytu jest problemem o zasięgu międzynarodowym, jednak swymi korzeniami sięga do podstawowych dziedzin życia społecznego.

Wiąże się ono zarówno z rozpowszechnianiem przestępczego działania jako źródła dochodów oraz eksploatacją zasobów świata natury i przyczynia się do degradacji środowiska.

W aspekcie społeczno-etycznym charakter przestępczy zjawiska zbiega się z wykształceniem zachowań sprzecznych z ogólnie obowiązującymi normami. To świadome działanie polegające na łamaniu norm prawnych w połączeniu z niehumanitarnym traktowaniem istot żywych ma wpływ na destrukcję świata przyrody i jego nieodwracalną degradację, tylko w imię zaspokojenia potrzeb i osiągnięcia doraźnych zysków przez ograniczoną grupę ludzi. Osoby służące jedynie interesom zorganizowanych grup zajmujących się handlem przyczyniają się do zanikania środowisk, w których ich przodkowie żyli w zgodzie od pokoleń. Nie zdają sobie jednak sprawy z tymczasowego charakteru dochodów osiągniętych z procederu jakim jest zabijanie żywych stworzeń. Niczym nie kontrolowana, rabunkowa eksploatacja zasobów przyrody prowadzi do sytuacji, kiedy nie mogą się one odnowić.

2

Dz. U. z 1991r. Nr 27 poz.112 i 113.

3

Polska Georgia Warren The Times, Największa zagłada od czasów dinozaurów, <http://polskatimes.pl/rozmaitosci> 30.10.2008r.

4

Różnorodność biologiczna-fakty, http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/news05_pl.htm, 04.11.2008r.

Wytepienie jednych gatunków ciągnie za sobą giniecie innych, których istnienie było od niepamiętnych czasów ze sobą ściśle związane na zasadzie zależności. W tej sytuacji kosztem chwilowych korzyści człowieka traci on szanse na dalsze korzystanie z zasobów przyrody, które nie mają szansy się odrodzić. Co za tym idzie powoduje to utratę możliwości rozwinięcia się innych gałęzi gospodarki (np. turystyka), które mogłyby w dalszej perspektywie stać się źródłem dochodów dla społeczeństw. Należy zwrócić także uwagę na fakt demoralizacji społeczeństw poprzez przyjmowanie bezprawnych i szkodliwych norm zachowania jako sposobu na życie. Ponadto przemysł jest niehumanitarny w związku ze złym traktowaniem zwierząt podczas przemysłu, narażeniem ich zdrowia i życia, oraz faktem pozbawiania życia przemycanych okazów w ich naturalnym środowisku. Inne negatywne skutki tego zjawiska (np. zorganizowane grupy przestępcze) są tematem godnym osobnych badań.

W ochronę ginących gatunków roślin i zwierząt zaangażowane jest wiele instytucji i organizacji. Prowadzone są działania w wielu kierunkach, których celem jest ograniczenie i zapobieganie zjawisku przemysłu i nielegalnego obrotu zagrożonymi gatunkami. Skala zjawiska, jego zasięg i następstwa wymagają ciągłego doskonalenia form przeciwdziałania. Poza działaniami o charakterze stricte operacyjnym, a także mającymi na celu bezpośrednią walkę z przemysłem za pomocą środków prawnych i z wykorzystaniem możliwości jakie daje funkcjonujący aparat państwa, należy zwrócić uwagę na inne formy o charakterze profilaktycznym. Taką rolę pełnią inicjatywy o charakterze edukacyjnym i oświatowym. Pozwalają one przeciwdziałać zjawisku poprzez upowszechnienie wśród społeczeństwa negatywnych skutków przemysłu dla środowiska naturalnego, co w konsekwencji dotyka również ludzi. Należy tutaj położyć szczególny nacisk na działania edukacyjne wśród dzieci i młodzieży. Wszystkie wymienione działania, aby odnieść swój skutek muszą być powiązane ze sobą, wymagają stałej współpracy i koordynacji wszystkich odpowiedzialnych instytucji, służb i organizacji których celem jest strzeżenie przestrzegania obowiązującego prawa, ochrona środowiska i walka o zachowanie zasobów przyrody. ■

kontakt:
ul. Krzyżanowskiego 6/14
35-329 Rzeszów
tel. 602 174 680
e-mail: gogach@op.pl